

Onuncu Yılında Ukrayna Savaşı - Mehmet Ali Tuğtan

Ukrayna Savaşı, kamuoyunun gündemine 24 Şubat 2022’de başlayan Rus işgali ile daha yoğun biçimde gelmiş olsa da, aslında onuncu yılına girdi. Kasım 2013’te dönemin Ukrayna devlet başkanı Viktor Yanukoviç’in AB ile devam eden ticari ortaklık antlaşması görüşmelerini askıya alması, 20 Şubat 2014’te kendisinin Harkiv üzerinden sınırı geçerek Rusya’ya sığınması ile sonuçlanacak Euro-Maidan gösterilerini tetiklemişti. Rusya, Rus yanlısı Yanukoviç hükümetinin devrilmesini bir darbe olarak nitelerken, batı yanlısı yeni Ukrayna hükümeti ise bu gelişmelere Haysiyet Devrimi adını verdi. Ukrayna Savaşı, Rusya’nın buna tepki olarak Şubat 2014’te önce Kırım’ı ilhakı ve ardından Donbas’ta Rus yanlısı ayrılıkçı güçlere destek vermesi ile başladı. Ülkenin doğusu ile sınırlı çatışmalar sekiz yıl boyunca devam ederken soruna Rusya’ya yönelik ekonomik yaptırımlar, Ukrayna

hükümetine mali ve askeri destek ve uluslararası arabuluculuk girişimleri ile çözüm getirmeye çalışan batı ülkeleri, istedikleri sonucu alamadı. Öte yandan Rus yetkilileri bu süreçte defaatle Ukrayna'nın NATO'ya katılmasının kendileri için bir beka sorunu olacağını ifade ederek bunu engellemek için askeri güç kullanmaktan kaçınmayacaklarını ortaya koydular. 2021 sonbaharından itibaren taraflar arasındaki müzakereler çıkmaza girerken, Rusya Belarus ile düzenlediği Zapad 2021 tatbikatı sonrasında birliklerini normal kış konuşlanma mevkillerine çekmek yerine Ukrayna sınırlarına yakın bölgelerde bıraktı. Kış boyunca giderek artan sayıda takviye birliğin gönderilmesini, ABD ve İngiltere istihbaratının Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik genel bir saldırı hazırlığı içinde olduğu uyarıları izledi. Sonunda, savaşın bugün geldiği yeni aşamaya 24 Şubat 2022'de başlayan Rus işgali ile ulaşılmış oldu.

İşgal girişimi, Rus birliklerinin başkent Kiev başta olmak üzere Ukrayna'nın büyük şehirlerine yönelik saldırılarıyla başladı. Bu saldırılar, Rus askeri planlamacılarınca beklenenin aksine sert ve başarılı bir Ukrayna direnişi ile karşılaşırken, Rus birlikleri ağır kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldılar. İşgal girişiminin başından itibaren ABD ve AB Rusya'ya karşı kararlı biçimde Ukrayna'nın yanında yer aldılar. AB, özellikle doğal gaz ithalatı alanında kendisine büyük maliyetler getirmesine rağmen Rusya ile ticareti durduran yaptırım paketlerini uygulamaya koydu. Rusya'ya kapsamlı ekonomik yaptırımlar çerçevesinde mal ve hizmet ihracı durdurulurken, Rus petrol ve doğal gazı yerine alternatif kaynaklardan enerji tedarikine gidildi. Bununla yetinmeyerek, [Ocak 2023 itibariyle Ukrayna'ya 19 milyar Euro'nun üstünde ekonomik yardım iletti](#), ki bunun 3 milyar Euro'su silah desteğinden oluşuyordu. AB askeri yardım misyonu EUMAM, Almanya ve Polonya'da kurulan iki eğitim merkezinde 15.000'den fazla Ukrayna askerini gönderilen batı silahlarının kullanımı konusunda ve NATO askeri doktrini çerçevesinde eğitti. 23-24 Haziran 2022 AB zirvesinde Ukrayna'nın üye adaylığı talebine Moldova ile birlikte olumlu yanıt verildi. Polonya ve Almanya başta olmak üzere AB ülkeleri, milyonlarca Ukraynalı mülteciye kucak açtı. AB'nin bu kararlılığının arkasında, birliğin bu savaşa nasıl baktığı yatıyordu: 14 Eylül 2022'de yaptığı [Birliğin durumu konuşmasında](#) Ursula von der Leyen, "Bu savaş sadece Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşı değildir. Bu savaş, enerjimize, ekonomimize, değerlerimiz ve geleceğimize yönelik bir savaştır" diyordu.

AB ekonomik, askeri ve siyasi açıdan kararlı bir tutum sergilese de, Rusya'ya karşı Ukrayna'yı destekleyen koalisyonun liderliğini hiç şüphesiz ABD ve İngiltere üstlenmiştir. ABD, Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımların yanı sıra, Ukrayna'ya 2023 sonu itibariyle [111 milyar dolardan fazla askeri ve ekonomik yardım yaparak](#) ülke hem ekonomisinin tamamen çökmesine engel olmuş, hem de Ukrayna ordusunun savaşa devam etmek için kullandığı silah ve cephanenin önemli bir kısmını sağlamıştır. ABD ve İngiltere, tıpkı AB gibi bu çatışmayı otokratik güçlerle demokrasiler arasında bir değerler mücadelesi olarak sunarken, özellikle 2022 ilkbaharında tarafların İstanbul'da bir araya gelerek müzakere yoluyla çözüm bulmasına karşı çıkmıştır. Nitekim, Ukraynalı yetkililerin ifadesine göre Mayıs 2022'de Rusya ve Ukrayna bir ateşkes formülü üzerinde anlaşmak üzereyken Kiev'e gelen dönemin İngiltere Başbakanı Boris Johnson, [Rusya ile ateşkes yapılmasına karşı olduklarını Zelenskiyy hükümetine bildirmiştir.](#)

Rus birliklerinin büyük şehirlere saldırılarında bozguna uğrayarak çekilmeleri, savaşın ülkenin doğusuyla sınırlanması sonucunu doğururken, 2022 sonbaharında Ukrayna, ülkenin kuzeyinde Harkiv civarında Rus işgali altında olan büyük toprak parçalarını geri almayı başarmıştır. Buna karşılık Rusya da Azak denizi kıyı şeridini, Mariopol liman şehrini ve Dinyeper nehri kıyısındaki Herson ilini işgal etmiştir. Savaşın ilk yılı sona ererken batıda hakim kanaat, Ukrayna'nın batıdan yeterli askeri desteği alması halinde Rus birliklerini topraklarından tamamen atabileceği yönündeydi. Nitekim bu dönemde, çatışmada batının da Rusya'yı kışkırtarak pay sahibi olduğunu ve makul bir çözüm bulunması için öncelikle Şubat 2022 öncesindeki durumu verili kabul eden bir ateşkes ilan edilmesi gerektiğini söyleyen John Mearsheimer ve Henry Kissinger gibi realist gözlemciler, [sert bir biçimde eleştirilmiş](#) ve müzakere yoluyla çözüm için Rusya'nın Kırım dahil tüm Ukrayna topraklarından çekilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

2023, Ukrayna için ilk yarısı büyük umutlar ve beklentilerle, ikinci yarısı ise giderek artan bir hayal kırıklığı ile geçti. Bütün kış ve ilkbahar boyunca hazırlık yapan Ukrayna ordusu, 2023 yazında batıdan gelen zırhlı araçlar ve roketatar sistemleri başta olmak üzere ciddi miktarda silah ve NATO standartlarına göre eğitilen yeni birliklerle Rusları topraklarından atmak üzere taarruza geçti. Ancak, ilan edilen kısmi seferberlik ile asker kayıplarını telafi eden Ruslar, aradan geçen

dönemde güçlendirilen savunma hatları sayesinde bu saldırıları püskürtmeyi başardı. Ukrayna hükümeti bu başarısızlıkta batının söz verdiği F16 savaş uçakları başta olmak üzere çoğu silah sisteminin ve yeterli miktarda cephanenin teslimatındaki gecikmeleri sorumlu görse de, yaz taarruzunun istenen sonuçları vermemesi cepheye hamle üstünlüğünün tekrar Rusya'ya geçmesine neden oldu. Siyasi alanda ise, Ukrayna'nın en büyük destekçisi ABD'de artık seçim takviminin işlemeye başlamış olması ve 7 Ekim Hamas saldırıları sonrasında dikkati tekrar Orta Doğu'ya kayan Biden yönetiminin Ukrayna için Kongre ile daha fazla pazarlık yapmaya isteksizliği gibi nedenlerle batının desteğinde belirgin bir azalma gözlemlenmeye başladı. AB tarafında da ekonomik zorlukların ve mülteci akınının güçlendirdiği aşırı sağ partilerin iktidara gelmesi, Ukrayna'ya yönelik desteğin azalmasına yol açıyor.

İçinde bulunduğumuz yıl, Ukrayna Savaşı için belirleyici olaylara gebe görünmektedir. Bu savaşı tıpkı Afganistan işgalinin Sovyetler Birliği'ne yaptığı gibi Rus konvansiyonel gücünün yıpratıldığı bir vekâlet alanı olarak gören batı için savaşın bu işlevini sürdürmesi giderek güçleşecektir. Zira bu noktadan sonra, ekonomisi harap olmuş, altyapısı çökmüş, nüfusu savaş yorgunu Ukrayna'nın bu savaşa devam edebilmesi ancak, büyük miktarda silah ve cephane tedariki ve daha da önemlisi NATO çerçevesinde verilecek kurumsal garantilerle mümkündür. Oysa Amiral Rob Bauer'ın Varşova Güvenlik Forumu'nda [belirttiği üzere](#) batının cephane ve silah desteği açısından "dip görünüyor." Öte yandan, Ukrayna Devlet Başkanlığı Ofisi Danışmanı Mihail Podolyak'ın da [ifade ettiği üzere](#) Ukrayna, Rusya ile savaş halinde olduğu sürece NATO üyesi olması imkansız. Ancak resim Ukrayna için ne kadar karanlık görünüyorsa da, Rusya için de parlak sayılmaz: ekonomisini yaptırımların etkisinden nispeten korumayı başarmış olsa da savaş öncesi konvansiyonel askeri gücünün neredeyse yarısını Ukrayna'da kaybeden [Rusya'nın savaş kaynaklı federal bütçe harcamaları 2022'de %58,7 oranında artış gösterdi](#). Rus savunma sanayii verilen kayıpları ve harcanan cephaneyi yerine koymakta zorlanırken durağan ve hızla yaşlanan bir nüfusa sahip olan Rusya'da Putin yönetimi, savaşı hızla sonuca ulaştırmak için gerekli insan kaynağını seferber etmekten siyasi nedenlerle kaçınıyor. Bunun bir yansıması, Rusya'da Ukrayna'da olanlara "savaş" denmesinin yasaklanması ve "savaş" diyenlerin 15 yıla kadar hapisle cezalandırılması olurken, 2022 sonbaharında ilan edilen kısmi seferberlik sonrasında bir milyondan fazla yüksek eğitimli Rus vatandaşının ülkeyi terk ettiği tahmin ediliyor.

Ukrayna Savaşı onuncu yılında hala binlerce insanın canını almaya ve milyonlarcasını evlerinden etmeye devam ederken, iyimserlik için fazla bir pay olmadığı düşünülse de, bu yıl içinde bir ateşkes olasılığı geçen yıla kıyasla daha yüksek görünmekte. Yurtlarını işgale karşı iki yıldır kahramanca savunan Ukrayna halkı başta olmak üzere, ilgili tüm tarafların iyiliği için bu ateşkesin sağlanması ve ardından soruna diplomatik müzakere yoluyla çözüm aranması yeni yıldaki en büyük dileğimizdir.

Dr. Mehmet Ali Tuğtan, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Ali Tuğtan, 2008 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Doktora derecesini 2008 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi programından almıştır. Uzmanlık alanları Türk-Amerikan İlişkileri, Güncel Dünya Politikası ve Güvenlik çalışmalarıdır.

Bu yazıya atıf için: Mehmet Ali Tuğtan, Onuncu Yılında Ukrayna Savaşı, 7 Şubat 2024, <https://www.uikpanorama.com/blog/2024/02/07/ukrayna-savasi/>

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.